herpy

GEKONY

Gekon toke

Gekko gecko

Duży, głośny wspinacz z Azji Południowo-Wschodniej o niebieskoszarym ciele, pomarańczowych plamach i głosie brzmiącym jak to-keh. *Gekko gecko* jest imponujący i inteligentny, ale też skory do obrony i gryzienia, i nie jest zwierzęciem dla kogoś, kto chce brać swojego gada do ręki.

Rodzina: Gekkonidae Nazwa angielska: Tokay gecko Dawna nazwa: *Lacerta gecko*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**25-35 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**10-20 lat**
Aktywność	**W nocy**
Tryb życia	**Nadrzewny i skalny**
Środowisko	**Las deszczowy i tereny skaliste**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 60 × 120 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**26-29 °C**
Miejsce wygrzewania	**30-35 °C**
Temperatura w nocy	**23-26 °C**
Wilgotność	**60-80%**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 1
Pokarm	**Owady i kręgowce**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**12-36 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**2 jaj**
Zniesienia w roku	**4-8**
Inkubacja	**60-180 dni** przy 25-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Gekko gecko to jeden z największych gekonów świata. Dorosłe osobniki osiągają zwykle 25-35 cm długości razem z ogonem, a samce są większe od samic, mają szerszą głowę i mocniejsze szczęki. Ciało jest niebieskoszare, często z turkusowym połyskiem, i gęsto pokryte pomarańczowymi lub rdzawoczerwonymi plamami. Oczy są duże i złociste, z pionową źrenicą. Pod palcami znajdują się lamelki z milionami mikroskopijnych włosków, które przywierają niemal do wszystkiego, także do pionowej szyby.

Gatunek opisał Linneusz w 1758 roku, a nazwa naukowa naśladuje głos samca, głośne, powtarzane to-keh, którym w nocy oznacza swoje terytorium. Wyróżnia się dwa podgatunki, *Gekko gecko gecko* i *Gekko gecko azhari*, ale to, gdzie przebiega granica między nimi i czy pod tą nazwą nie kryje się więcej gatunków, wciąż pozostaje przedmiotem dyskusji.

To jeden z najbardziej skorych do obrony gekonów w handlu. Syczy, szeroko otwiera pysk i gryzie, a ugryzienie boli i może skończyć się krwawieniem. Gekon mocno trzyma szczękami, więc nie wolno go odrywać, tylko trzeba poczekać, aż sam puści. Wiele zwierząt z czasem się uspokaja, ale rzadko staje się naprawdę oswojonych. To zwierzę, które się obserwuje i którym opiekuje się z respektem.

Wiele zwierząt w handlu pochodzi z odłowu i często trafia do sprzedaży odwodnionych, wychudzonych i pełnych pasożytów, dlatego zawsze kupuj osobniki z hodowli. Ubarwienie i rysunek są bardzo zmienne, wyhodowano też odmiany barwne, na przykład z większą ilością czerni lub czerwieni w plamach.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Występowanie i środowisko

Gekko gecko występuje naturalnie na dużej części Azji Południowej i Południowo-Wschodniej: od Bangladeszu, północno-wschodnich Indii, Nepalu i Bhutanu przez Mjanmę, Tajlandię, Kambodżę, Laos i Wietnam po Malezję, południowe Chiny (m.in. Junnan, Kuangsi i Hongkong) oraz Tajwan. Na południu i wschodzie spotyka się go na wyspach Indonezji, na Filipinach i w Timorze Wschodnim. Miejscem typowym podgatunku *gecko* jest Jawa, a podgatunku *azhari* Barkal w Chittagong Hill Tracts w Bangladeszu.

Gatunek został ponadto zawleczony i utworzył populacje m.in. na Florydzie, Hawajach, Martynice i w Meksyku. Nie należą one do naturalnego zasięgu i nie zostały zaznaczone na mapie.

> **Naturalny zasięg:** Bangladesz, Indie, Nepal, Bhutan, Mjanma (Birma), Tajlandia, Kambodża, Laos, Wietnam, Malezja, Chiny, Tajwan, Filipiny, Indonezja i Timor Wschodni.

ŚRODOWISKO

Gekko gecko jest związany z drzewami i skałami w lasach tropikalnych, ale bardzo dobrze się przystosowuje. Występuje w lasach deszczowych, na skrajach lasów, na plantacjach i na terenach rolniczych w pobliżu ludzi, gdzie mieszka w dziuplach, szczelinach skalnych i pod dachami domów. W wielu miejscach jest mile widzianym gościem, bo zjada karaluchy i inne szkodniki.

Klimat jest przez cały rok ciepły i wilgotny, z wyraźną porą deszczową. W dzień temperatura wynosi często 25-32 °C, a w nocy jest o kilka stopni niższa. Gekon prowadzi nocny tryb życia i spędza dzień w szczelinie, często przytulony do partnera. Okres rozrodczy trwa z grubsza od jesieni do wczesnego lata, a deszczowa pogoda wydaje się pobudzać składanie jaj.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosły osobnik potrzebuje wysokiego terrarium o wymiarach co najmniej 60 × 60 × 120 cm (długość × szerokość × wysokość), a szczególnie duży samiec powinien mieć 90 × 60 × 120 cm. Para może mieszkać w jednym terrarium, ale wtedy musi być miejsce, by zwierzęta mogły się unikać, oraz kilka kryjówek na różnych wysokościach. *Gekko gecko* jest terytorialny i najlepiej trzymać go pojedynczo, a dwóch samców nigdy nie wolno trzymać razem. Młode podobnej wielkości mogą przez jakiś czas przebywać razem, ale trzeba je rozdzielić najpóźniej w wieku sześciu miesięcy.

Wybierz terrarium ze szkła, PVC lub drewna z drzwiami z przodu, które dobrze trzyma ciepło i wilgoć, i zadbaj o dobrą wentylację. Urządź je mocnymi gałęziami, rurami i płytami korkowymi, tak by zwierzę mogło wciskać się w wąskie szczeliny. Do kryjówek powinno dać się zajrzeć i powinny być na tyle obszerne, żebyś w razie potrzeby mógł włożyć do nich rękę. Żywe rośliny, np. epipremnum, lub rośliny sztuczne zapewniają osłonę.

Jako podłoże dobrze sprawdza się włókno kokosowe albo mieszanka bioaktywna z równonogami i skoczogonkami. Podłoże ma być wilgotne, ale nie mokre. Usuwaj odchody z narożników i trzymaj drzwi zamknięte na zamek, bo gekon jest błyskawicznie szybki i łatwo ucieka.

TEMPERATURA

Gekko gecko lubi ciepło. W dzień w terrarium powinno być 26-29 °C, z miejscem do wygrzewania pod lampą o temperaturze 30-35 °C. Około 32 °C w miejscu wygrzewania odpowiada większości zwierząt. W nocy temperatura może spaść do 23-26 °C, a w większości domów wymaga to słabego źródła ciepła bez światła, np. ceramicznego promiennika.

Zawsze zapewnij gradient temperatur, by zwierzę mogło samo wybierać między cieplejszymi i chłodniejszymi strefami. Mierz temperaturę termometrem cyfrowym zarówno u góry, jak i na dole, i steruj całym ogrzewaniem za pomocą termostatu. Silne ciepło przy niskiej wilgotności odwadnia zwierzę. Gekon, który siedzi z otwartym pyskiem albo ciągle chowa się w najchłodniejszej części, ma za gorąco.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 60-80 %, mierzona w środkowej części terrarium. Zraszaj obficie wieczorem i lekko rano, tak by wilgotność rosła w nocy i spadała w ciągu dnia. Zbyt niska wilgotność powoduje przyklejone resztki wylinki, a stale mokre warunki sprzyjają pleśni i problemom skórnym, dlatego wentylacja musi działać prawidłowo.

Gekko gecko pije krople z liści i szyb, ale postaw też płaską miskę ze świeżą wodą i wymieniaj wodę codziennie. Higrometr pokaże, czy ten rytm jest utrzymany.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek prowadzi nocny tryb życia i może żyć bez UVB, jeśli dostaje suplementację witaminą D3, jednak obecnie zaleca się słabe oświetlenie UVB, szczególnie cenne dla samic rozrodczych. Użyj świetlówki UVB dla gatunków cieniolubnych (strefa Fergusona 1), np. świetlówki T5 lub T8 5-7 %, nad siatkową pokrywą po jednej stronie, tak by indeks UV przy najwyższych gałęziach wynosił najwyżej 1-2. Reszta terrarium powinna być zacieniona. Wymieniaj świetlówkę co 12 miesięcy.

Światło powinno być włączone 12 godzin na dobę, najlepiej sterowane programatorem czasowym. W nocy ma być ciemno.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Gekko gecko jest owadożerny. Podstawą diety są świerszcze i karaczany dubia, uzupełniane szarańczą, a od czasu do czasu dla urozmaicenia larwami barciaka, hornwormami lub zophobasem. Owady karmowe muszą być mniejsze niż głowa gekona i przez kilka dni przed podaniem powinny być dobrze karmione. Oprósz je wapnem i regularnie podawaj multiwitaminę.

Młode karmi się codziennie, dorosłe co dwa-trzy dni, taką ilością, jaką zjedzą w około pięć minut. Noworodek myszy może być podany jako przysmak, najwyżej kilka razy w miesiącu. Zwłaszcza samce łatwo tyją, więc obserwuj wagę i sylwetkę.

Samice rozrodcze mają duże zapotrzebowanie na wapń i D3. Podawaj im więcej i kontroluj ich wagę.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gekko gecko jest szybki, silny i skory do obrony. Gdy czuje się zagrożony, syczy, otwiera pysk i rzuca się do przodu, a ugryzienie może przebić skórę. Nie łap go i nie licz na to, że się oswoi. Wiele zwierząt cierpliwością uczy się brać pokarm z pęsety, a niektóre z czasem się uspokajają, ale to zwierzę do oglądania, nie do trzymania w ręce.

To-keh samca słychać z daleka, zwłaszcza w nocy, i warto o tym pomyśleć, jeśli terrarium ma stać w sypialni. Dwóch samców nigdy nie wolno trzymać razem, a także samice mogą walczyć. Para sprawdza się tylko wtedy, gdy zwierzęta do siebie pasują. Dobrym znakiem jest spanie w tej samej kryjówce, w przeciwnym razie trzeba je rozdzielić.

Nowe zwierzęta potrzebują kilku tygodni spokoju na aklimatyzację, a sprzątanie i karmienie powinny odbywać się spokojnie i bez gwałtownych ruchów.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce mają większą głowę, mocniejsze szczęki i wyraźny, ułożony w kształcie litery V rząd porów przed kloaką oraz zgrubienie u nasady ogona. U samic pory są małe lub niewyraźne, więc płeć najpewniej rozpoznaje się u półdorosłych i dorosłych osobników. Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową w wieku 12-36 miesięcy, ale liczą się wielkość i kondycja. Samice powinno się przeznaczać do rozrodu dopiero, gdy są w pełni wyrośnięte i dobrze odżywione, i najlepiej nie przed ukończeniem 18 miesięcy.

GODY I KOPULACJA

Połącz zdrowego samca z samicą, gdy oboje są w dobrej formie. Nie każda para do siebie pasuje, więc obserwuj je przez pierwsze dni i rozdziel, jeśli jedno z nich stanie się agresywne. Nigdy nie używaj dwóch samców i pamiętaj, że inna samica może zjeść jaja.

W naturze gatunek rozmnaża się z grubsza od jesieni do wczesnego lata, ale w niewoli może rozmnażać się przez cały rok. Pierwsze zniesienie pojawia się około miesiąca po kopulacji. Warto dać samicy przerwę po trzech-czterech zniesieniach, żeby się nie wyniszczyła.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jednorazowo dwa jaja o twardej skorupce i przykleja je do pionowej powierzchni, często w wąskiej szczelinie lub między dwiema płytami. Między zniesieniami mija około miesiąca, a w sezonie jest ich zwykle od czterech do ośmiu.

Zapewnij samicy odpowiednie miejsca do składania jaj, np. dwa płaskie kawałki kory korkowej lub łupku z odstępem 2-5 cm. Jaja są przyklejane i nie należy ich zakopywać. Kontroluj wagę samicy i jej rezerwy wapnia oraz przez cały sezon podawaj dużo wapna i owadów. Zwłaszcza samice z odłowu mogą załamać się z powodu niedoboru wapnia.

INKUBACJA

Jaja są przyklejone tak mocno, że nie da się ich oderwać bez uszkodzenia. Zostaw je na miejscu, jeśli temperatura i wilgotność są odpowiednie, i chroń je przed dorosłymi albo przenieś całą płytę lub kryjówkę z jajami do inkubatora. Utrzymuj je w temperaturze 25-30 °C przy wysokiej wilgotności, np. z wilgotnym wermikulitem lub włóknem kokosowym w pobliżu, ale tak, żeby nie były mokre. Poniżej 24 °C i powyżej 32 °C zarodki łatwiej obumierają.

Czas inkubacji jest bardzo zmienny, od około 60 do 180 dni, a zwykle wynosi 90-120 dni. Im cieplej, tym krócej. Nie wiadomo, czy temperatura wpływa na płeć, więc nie licz na to, że da się nią sterować.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mierzą po wykluciu 5-8 cm i zjadają własną skórę przy pierwszym linieniu. *Gekko gecko* pilnuje swoich jaj, a rodzice często tolerują młode przez pierwsze dwa miesiące, więc mogą one tyle czasu przebywać razem, ale młode można też przenieść od razu. Najpóźniej w wieku około sześciu miesięcy każde musi mieć własne terrarium, bo inaczej zaczynają walczyć.

Podawaj codziennie małe owady, nie szersze niż odstęp między oczami młodego, np. małe świerszcze i muszki owocowe, oprószone wapnem z D3. Utrzymuj taką samą temperaturę i wilgotność jak u dorosłych, zraszaj codziennie i regularnie waż młode.

Zdrowie i częste błędy

Gekko gecko jest odporny, jeśli jest prawidłowo utrzymywany. Typowe problemy to:

- Zwierzęta z odłowu są często odwodnione, wychudzone i pełne pasożytów. Kupuj osobniki z hodowli. Jeśli masz zwierzę z odłowu, zadbaj o to, by piło i jadło, zanim zostanie odrobaczone, i zleć weterynarzowi specjalizującemu się w gadach badanie próbki kału.
- Zbyt mało wapnia i D3, zwłaszcza u samic rozrodczych, prowadzi do miękkich kości i drgawek. Oprószaj pokarm i zapewnij słabe UVB.
- Zbyt niska wilgotność powoduje resztki wylinki na palcach i ogonie, które mogą zacisnąć się i doprowadzić do utraty palca. Nawilż je i ostrożnie usuń.
- Zbyt mokre warunki bez wentylacji prowadzą do pleśni, grzybic i infekcji skóry.
- Otyłość, zwłaszcza u samców. Kontroluj wagę i ograniczaj tłuste owady karmowe.
- Ugryzienia i urazy po walkach, jeśli zwierzęta nie zostały rozdzielone lub jest za mało kryjówek.

Udaj się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę traci na wadze, nie je przez kilka tygodni, ciągle siedzi z otwartym pyskiem albo ma trudności z linieniem.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.